

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Sectio I. De Sexto, ac Nono Decalogi Præcepto receptiores sine pugna
Sententiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

LIBER XXXIII
SEXTVM ET NONVM
DECALOGI PRÆCEPTVM.

IEBAT Hippocrates lib. de nat. mulier.

Oportet autem, eum qui hæc rectè tractare velit, (hoc est de infirmitatibus fæminarum agere) primùm ex Diis ordiri. Difficilis planè tractatio spirituales corrupta natura infirmitates recensere, ita ut nihil ad documentum desideres, & auris pia puritas non ledatur: unde à cælesti Numine profusis precibus opus est ordiamur. Sed Plinianum illud vulgare tibi & mihi sit in solatium. Aliquando ex stercore gemmas erui, & aurum in luto inueniri. Habetur hoc præceptum Exo. 20. Non mœchaberis. Quo prohibetur, non solum adulterium viri, quod propriè Mœchia dicitur, sed etiam fæmina, & quicumque alius actus illicitus ad rem veneream, ac voluptatem libidinis spectans. Ad id etiam reducitur Nonum Præceptum de non concupiscenda uxore, aut marito alieno. Nam quando obiectum prohibetur, quod de se malum est, consequenter illius interdicitur desiderium. Igitur cum hic vniuersim omnes actus illiciti prohibeantur venerei tanquam ex sua natura mali; consequens est, fornicationem (simplicem etiam) & omnes illius species vetari. Omnia presso quidam stylo, ut materia postulat una & altera Sectio recenset.

SECTIO PRIM A.

De Sexto, ac nono Decalogi Præcepto Réceptiores sine pugna Sententiæ.

CAPVT I.

De Luxuria in communi.

I
Quid Luxu-
ria.

LUXURIA est Vitium oppositum castitati per excessum, & versatur circa delectabilia secundum tactum in re venerea. Est inquam vitium castitati oppositum, quia summo nomen luxuriæ strictè, ac propriè pro excessu in re venerea: non generatim pro quolibet in visu rerum pertinentium ad corporis cultum

excessu; quo pacto Tulli. l. i. offe. dicit, esse turpe luxuria diffuere, delicate, ac molliuè viuere. Quia luxuriosus dicitur quasi luxatus & solutus in voluptates: venereæ enim voluptates maxime hominem solvunt; ideo circa venereas voluptates præcipue Luxuria consideratur. D. Tho. 2. 2. q. 153. ex Isidoro, & omnes ibi.

Luxuria est ex suo genere mortale. Quia est peruersus excessus circa rem maxime, aliqui necessariam ad bonum commune, si usurpetur iuxta rationem, nempe circa generationem humani generis. Erit ergo inordinatio in re graui & ideo grane peccatum. Neque obstat, quod semen videatur aliquid superfluum alimenti, ac propterea arguatur non esse peccatum illud exerere

Est ex suo
genere mor-
tale.

exercere sicut alias superfluitates; est enim alimentum, quo virtus generativa indiget: ideoque debet taliter exerci, qualiter opus est finem, ob quem est institutum. Nec est homini concessa potestas suorum membrorum ad libitum, sed secundum præscriptum rationis. D. Tho. 2. 2. q. 153. a. 3. ad 1. & 2. Caiet. ibi. Lessli. l. 4. c. 23. dub. 5.

3
Est vnum ex
vitiis Capitalibus.
Est vnum ex vitiiis Capitalibus. Quia ex Lur-
xuria tanquam è radice multa alia prodeunt.
Sicut quia ex affectu ventreae delectationis ho-
mo multa alia perpetrat vitia, scilicet quia per-
mitit se in alia incidere. Annumerantur autem
octo. Cacitas scilicet mentis, inconsideratio,
Præcipitatio, Inconstancia, Amor sui, Odium
Dei, affectus præsentis sæculi, Horror, vel des-
peratio futuri. D. Tho. 2. 2. q. 1. 5. a. 5. ad 4. Et
lib. 4. c. 2. m. 42. Quod quidem ex D. Isidoro qua-
tuor alia externa adiciunt, nempe Turpilioquium,
Scurrile, Ludicrum, & stultiloquium.

4
Eff. Hus. Lu-
xuria.

Luxuræ quidem exitiales effectus. Hoc enim vitium pervertit omnem hominis prudentiam. Quia actus ad prudentiam pertinentes sunt boni spiritualis consideratio, apta consultatio de medijs, examen, & iudicium de modis ac medijs occurrentibus, & imperium, quo ratio dat operam, vt mandentur executioni. Hi autem actus tolluntur per vitia opposita providentia ex Luxuria, nempe cacitate mentis, inconsideratione, precipitatione, & inconstantia. Pernertit intentionem voluntatis, eam trahendo ad carnis delectationem, ita vt non modo inordinate amet, verum etiam sensum in iis finem vltimum quodammodo collocet, omnes suas cogitationes ed referendo. Hinc odium Dei sequitur, qui huiusmodi voluptates graviter ponit, amor huius sæculi, vt iis perpetuo inhæreant, & futuri horror, in quo iis privati gravissimas sunt penas subituri. Less. l. 4. c. 23. Filliuc. tr. 30. n. 30. & 31.

8
Sex *Luxuria*
species.

Communiter sex species *Luxuria* assignantur, Fornicatio simplex, Adulterium, Incestus, Stuprum, Raptus, Vitium contra naturam. Quibus additur Sacrilegium, & Impudicitia. Ratio numeri variè assignatur, hanc ferè accommodatorem elegi: *A*ctus præcipuus veneris seminato est, in eoque autem duobus modis contingit inordinatione: vix quo ad substantiam quodammodo, vel quia non fit cum persona legitima: vel quia non fit in organo naturali. Altero quoad modum, vel alias circumstantias. Profectò species hæc sumuntur iuxta primam inordinationem. Nam si inter personas non colligatas conjugio geratur erit *simplex fornicatio*. Si cum persona alteri iuncta, erit *Adulterium*. Si cum persona nimis propinqua, erit *Incestus*. Si cum persona sub patria potestate, erit *stuprum*. Si illa non consentit, erit *Raptus*. Si organum naturale non servetur, erit *Vitium contra naturam*. Cæterum iuxta secundam inordinationem sumuntur quædam species accidentales: vt cum inter coniuges debitus modus in congressu non servatur, aut debita moderatio, de quibus *Volume. 4.* plura expressi. Dixi addi *Sacrilegium*, & *Impudicitiam*. Illud enim refferri potest ad adulterium, quia personæ sacræ spirituale cum Deo contrahunt matrimonium. Impudicitia vero refferur ad illam speciem, ad quam disponit ex se: vt si fiat cum vxore alterius ad adulterium: si cum consanguinea, ad

C A P V T II.

De Fornicatione simplici.

EORNATIO simplex est concubitus soluti cum soluta. Nominis soluti intelligo virum, qui nec coniux est, nec con sanguineus, nec affinis, nec voto castritatis illigatur nomine autem *Soluta* feminam significat se habentem intelligo. D. Tho. 2. 2. q. 154. a. 1. & omnes.

Simplex fornicatio, & pro tali eam fuisse
confiteri, si cognoscat Christianus gentilem,
vel Iudaeam, vel haereticam, quando hi sunt so-
luti: dummodo absint subversionis periculum,
scandalum infirmorum, & contemptus legis,
vel nisi sit casus ab Episcopo reſervatus. Quia
talis copula habet solummodo circumstantiam
aggravantem, quae necessitatio aperienda non
est. Sylvi. 2. 1. q. 1. §. 4. c. 2. Fillius. tr. 30. n. 52. sim.
plex etiam est fornicatio soluti cum vidua, ser-
ui cum sua domina, aut domini cum ancilla,
tutoris cum pupilla, vel curatoris cum mino-
re. Omnes.

Coitus cum cognata spirituali in eo gradu, ^{in quo} in quo hæc cognatio matrimonium dimittit, ^{in quibusdam} est circumstantia Luxuriae speciei diuerſa ne- ^{ſatur, aut me-} cessaria fatenda: & hæc fornicatio ab aliquibus ^{moratur for-} ſpiritualis inceſtus vocitatur. Concubitus cum ^{ſpectat.} cognatis legalibus addit malitiam ſpecificam neceſſario in confeſſione aperendam, ad inceſtumque reducitur. Si quis acceſſum habeat cum conſanguinea in primo gradu ſponſæ propriæ de futuro contra publicæ honeſtatis impedimentum dirimens in eo gradu matrimonium, redigiſſe parat inceſtum; vnde talis circumſtantia debet in confeſſione manifeſtari. Qui rem habet cum qua nequit matrimonium contrahere ob conſanguinitatis, aut affinitatis impedimentum inceſtum committit ſpecie diuerſum à ſimplici fornicatione in cõfeſſione explicandum. Coitus cum impedimento impotentie, vel eſt frigidi, vel eunuchi diuerſæ ſpeciei continet circumſtantiam neceſſario fatendam. Vnde huiusmodi coitus ad peccatum contra naturam reducitur. Quia ratio prohibitionis matrimonij inter hos nempe impotentia generandi, & fruſtratio finis, ad quem natura coitum deſtinavit, militat etiam in illicita copula. Quando inhabilitas ad matrimonium non eſt inducta ob peculiarem inordinationem in copula, ſed ob aliam cauſam, ſcilicet, ob crimen, ignorantiam, metum, eſt ſimplex fornicatio: v. gr. cum eſt impedimentum criminis, vel metus, vel erroris perſonæ, aut conditionis ſeruilis, vel raptus. Vnde in tali caſu non eſt circumſtantia in confeſſione detegenda. Varitur fornicationis ſpecies, ſi quis poſt votum ſimplex, vel ſolemne caſtitatis, aut ordinem Sacrum, aut cum ſit coniugatus, fornicetur in tribus enim primis caſibus erit ſacrilægius, in ultimo autem adulteriũ. Sanch. de matr. l. 7. d. 5. ^{mor. 7.}

Sect. I. De Præcep. 6. & 9. Récept. Sent. 301

n.7. Lessi. l. 4. c. 3. m. 45. Diana p. 6. tr. 6. res. 35. Ballæ. v. Fornicationis. n. 1.

De Fide tenendū Fornicationē esse mortale.

9. De fide est, fornicationem esse lethale. 1. Cor. 6. Nolite errare, neque fornicari, neque idolis seruientes, &c. Regni Dei possidebit. Et qui re-
cte rationi repugnat, iurique naturali: estque contra educationem, ac institutionem proles. Nec obstat, Principes aliquando meretrices in aliquo Ciuitatis loco permittere; nam etiam Deus aliqua mala permittit, vt maiora vitentur. D. Tho. 2. 1. q. 15. a. 1. Lessi. l. 4. c. 3. dub. 7. num. 47. Laym. l. 3. sect. 4. m. 10. Sylui. 2. 2. q. 154. a. 2. Graf. p. 1. l. 2. c. 75. m. 2.

10. In duobus casibus fornicatio est lethale non est. Duo tamen inuenio casus, in quibus locum habet exculatio à mortali. Prior est, quando deficit rationis vfus, vt in amentibus, & ebriis, nisi tale periculum præderint, & sibi ab eo cauere neglexerint, cum potuerint. Alter est, ex parte patientis, cum cogitur quis ad concubitum; nam in tali actu non consentiat voluntate, licet delectationem carnis sentiat à peccato saltem lethali exculam, quod consentum plenum voluntatis requirit: quo cum fornicari nullo mortis metu est licitum, Tolet. l. 5. c. 10. Reginal. l. 2. m. 20.

11. Episcopus, vel alius superior, si fornicetur, non tenetur in confessione circumstantiam effigere. Non tenetur Episcopus, vel quiniis alius superior, si fornicetur, in confessione aperire, si occulta fuit fornicatio: latissimum enim dicendo, se voto castitatis illigari. Si tamen excessus ille ab Episcopo, aut Superiori alio commissus ita publicus eilet, vt scandalum pareretur: tum aduersus specialem officij obligationem delinquerent, qua tenentur subditos non solum verbo, sed etiam exemplo palcere; vnde circumstantia specialis malitia ex statu, seu officio esset necessariò manifestanda. Colligo, fornicationem Episcopi nondum consecrati, sed tantum electi, & confirmati, nec sacro initiati ordine, malitiam fornicationis simplicis non excedere, nec continere circumstantiam necessariò fatendam. Quia nulli obligationi speciali ad castitatem aduersatur. Sanchez. de matr. l. 7. d. 27. m. 3. & 33. Filliuc. tr. 30. m. 25. Palati. in 4. dist. 16. d. Diana p. 4. tr. 7. res. 6. Villalob. 10. 1. sum. tr. 9. dub. 36. m. 14. Henriquez. l. 5. c. 5. m. 6. lit. G.

CAPVT III.

De Adulterio.

12. Quid, & quo-
duplex Adul-
terium? ADULTERIUM, est Luxuria peccatum, quo conjugalis fides violatur, & fit ad alienum thorum accessus. Vnde requiritur, vt vterque, vel alter sit matrimonio colligatus, vt actus luxuriæ dicatur adulterium. Potest triplici modo committi. Primò ex parte viri tantum, vt si coniugatus rem habeat cum soluta. Secundo ex parte scemina tantum. Si primo modo fiat, graue peccatum lethale erit, minus tamen quam si scemina adulteriū committat. Quia scemina vna pluribus viris satisfacere nequit, quin ordinariè impediatur generatio: vel si interdum non impeditur, erit tamen contra proles certitudinem, & in eius verget præiudicium, cum sit incertum, cuiam sit assignanda, marito, an adultero. Deinde marito pe-
Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

cularis irrogatur iniuria, cum ei proles adscribitur aliena. Tertio, si vterque coniugij vinculo est adstrictus: & tunc grauissimum erit peccatum, cum in illo actu duplex iniuria mortifera inueniatur, scilicet: violatio iuris duorum matrimoniorum. Vnde in confessione explicanda est illa circumstantia, ratione cuius iniuria duplicari, nec sufficit, se de adulterio in genere ac-
culare. Petr. Ledes. sum. tr. 27. c. 2. Azor. 10. 3. l. 3. c. 7. Vigner. instit. c. 7. §. 4. Sanch. de matr. l. 9. d. 15. m. 6. Bonac. de matr. q. 4. pun. 5. m. 3. 4. & 5. Lessi. l. 4. c. 3. dub. 10. Nauar. sum. c. 16. numero quinto. Filliuc. tr. 30. c. 4. q. 2. & 3. Sayr. in Clauis l. 8. c. 3.

13. Quando maritus in adulterium vxoris consentit, adulterium tamē est, non obstante communi axiomate, scienti, & consentienti nulla sit iniuria, de reg. iur. in 6. Quia fit contra ius matrimonij, cui non potest alter coniugum efficaciter cedere: non enim competit ipsi in ordine ad priuatum bonum, sed ratione status, qui est communis: vnde quantumuis vir consentiat, semper remanet locus iniuriæ & adulterij. Doctores citati.

14. Poenæ adulterij hæc sunt: vxor adultera amittit dotem, quæ propter adulterium post ludi-
cis sententiam marito eam de adulterio accusanti adjudicatur. Amittit arthas & munera propter nuptias, non autem paraphernalia. c. Plerumque, de donat. inter vir. & vxor. Si maritus postea fornicetur, potest vxor agere contra matrum & ad thori coniugalis consortium, & ad dotis restitutionem. Et si vxor adultera suo viro reconcilietur, omnia recuperat. Couar. p. 2. c. 7. §. 6. m. 6. & 9. Vxor adultera non potest accusari ab hæredibus mariti ad dotis amissionē, si adulteriū viuente marito commissum, fuit illi notū secus si ei notum non fuit. Adulter ob adulterium amittit ius petendi debitum coniugale, hoc sensu, quod ei petenti non tenetur alter coniux reddere. D. Tho. in 4. dist. 15. q. 2. m. a. 3. D. Bonauent. ibi. a. 2. m. q. 3. Adulter per iudicis sententiā priuari potest cohabitatione cum altero coniuge, quæ poena Dinortium dicitur. c. Ex literis, de dinort. Contra adulteros iure Codicis poena capitis est præscripta. Postea iure Pandectarum in æminis poena mortis fuit in mitiore commutata: nam scemina adultera verberari præcipitur, & postea in Monasteriū recludi. l. Quamuis. 1. C. ad l. luli de adulter. Authent. sed hodie, C. de adult. Iure autem Canonico communi pro adulterio tam vir, quam vxor excommunicatur: item hæc in Monasteriū detruditur: & si maritus nolit eam retinere, ibi cogitur, toto vitæ tempore poenitentiam agere. c. Gaudemus, de dinort. Clericus adulter notorius ab officio deponitur, & in Monasteriū toto vitæ tempore detruditur, sitque infamis: imò est irregularis; quia omne crimen depositione dignum quod est notorium, inducit irregularitatem. Dicitur autem adulterium notorium, vel quia adulter in iudicio confessus est illud; vel quia in iudicio de illo est conuictus; vel quia adeo est manifestum, vt nulla queat tergiversatione celari: puta si adulter habeat sceminam publice in mensa, in lecto, publiceque filios ex ea susceptos nutriet, c. si quis Clericus, dist. 81. c. fin. de tempor. ordinand. Syluest. v. Adulterium. q. 7.

C c Qui

15 Qui prolem ex adulterio genitam credit
Adulter, & indubitanter esse suam, in solidum tenetur
cum matre ad restitutionem, ac compensationem
damnorum quae obveniunt marito vel
heredibus legitimis ex sustentatione proles
spuria, & hereditatis partitione. Quia adul-
ter & adultera relinquendo prolem spuriam
inter filios legitimos mariti, sunt illi causa
damni contra illius voluntatem: Ergo ad
restitutionem tenentur. Lessi. lib. 2. cap.
10. dub. 6. Sylui. 2. 2. qu. 62. art. 2. qu. 6.
7. Azor. part. 3. lib. 5. cap. 6. Filiuc. tract. 30.
num. 22. Salom. 2. 2. qu. 62. art. 6. Henric. lib. 11.
cap. 2. 1. num. 2. & 3.

16 In dubio autem, an sit adulterina proles,
non tenetur adulter ad ullam restitutionem,
dummodo probabiles dubitandi ad sint ratio-
nes. Quia possessio itat pro matrimonio, &
praesumendum est, prolem susceptam esse ex
marito: nemo enim tenetur aliquid solvere, ni-
si ei constet, se debere. Imo raro tenetur adul-
ter credere adulterae, quae tempore adulterij
commissi simul cum marito versabatur; neque
enim foeminae semper constat, an ex hoc, an
ex illo conceperit. Bonac. de matr. qu. 4. pun.
15. num. 8. & 9. Henric. lib. 11. cap. 2. 1. num. 2. &
3. Laym. lib. 5. tract. 3. part. 3. cap. 14.

17 Cum eandem foeminam duo adulteri cognov-
erint, & concepit eo tempore, quo maritus ab-
sens erat, tenetur uterque ad alimentum proles, & dāna pro
sua parte restituere: altero autē nolente, alter in
integrum tenebitur: & idem dixerim, quando
duo rem habere cum soluta, ex qua proles est
genita, sed cuiusnam sit dubitatur. Quia sicut
in dubio utrum res sit huius, an alterius, an-
tequam ullus eorum illam possideat, est inter
eos aequaliter diuidenda: haud aliter dicen-
dum de debito illo, cum dubium adest, ad
quemnam illorum pertineat. Moli. to. 4. de iust.
tr. 3. d. 103. Valq. 1. 2. d. 66. cap. 8. nu. 48. & de
restit. c. 5. §. 1. dub. 10. m. 23. Rebel. l. 3. q. 10.

18 Non tenetur adulter ad aliquam restitutio-
nem marito adulterae gerendam praeside adul-
terij ratione, si partus non sit sequutus. Quia
iniuria ab omni damno separata non debetur
ex iustitia nisi satisfactio per signa doloris, seu
veniae petitionem: non vero pecuniaria. Vnde
si maritus adulterae satisfactionem pecuniariam
exigat, non tenetur adulter eam praestare. Quia
haec conventio, seu transactio pro adulterij in-
famia iure est interdicta, l. Transigere 18. Cod. de
transactio. Moli. to. 4. de iust. tr. 3. d. 100. Sylui.
2. 2. q. 62. art. 2. qu. 7. concl. 1. Filiuc. tr. 3. 2. 22.
Attamen si maritus occulte transigeret cum
adultero sine scandalo, nec peccaret, nec ad
restitutionem teneretur post commissum ta-
men adulterium. Quia lex illa magis pertinet
ad Iudices, ne concedatur actio pimum in
pœnam ob praesumptionem lenocinij, quam
ad mores privatos. Lessi. lib. 2. c. 10. dub. 5. Mal-
der. 2. 2. tr. 3. c. 4. dub. 8. Azor. p. 3. lib. 5. c. 6. q. 9.
Bonac. de matr. q. 3. pun. 15. n. 15. & 16.

19 Si adulter nihil adulterae promissit pro tur-
pi actū, nihil tenetur restituere. Quia vltus cor-
poris lecluso contractu, ac promissione, non
est pretio estimabilis. At si adulter aliquid adul-
terae impertisset, tunc ea illud debet marito ad-
iudicare. Quia quae adultera acquirat, marito
acquirat; non enim illa habet sui corporis po-
testatem, sicut soluta. Idem aamen, intelligo, si

non ad sit periculum, ut ex huiusmodi traditio-
ne, eius piaculum detegatur. Caspensi. tra. 18.
d. 4. sect. 2. num. 17.

Adultera, quae communiter censetur hone-
sta, quando partus secutus est, non tenetur cum
vita periculo manifestare, prolem spuriam el-
se. Quia vita nullo pretio est estimabilis: Ergo
propter rei pecuniariae restitutionem, non tenetur
quis vitam prodigere, aut periculo exponere,
etiamsi amplissima ad spūm deuolui deberet
hereditas. Imo nec tenetur cū periculo famae.
Quia haec superioris est ordinis nunquam pro
rebus ordinis inferioris exponenda. Et quia fa-
ma apud homines haud solet pecunia estimari
Prou. 22. Melius est nomen bonum, quam diuitiae
multae. Sayr. in Clauis. l. 8. c. 3. n. 8. & 9. Tolet. l. 5.
c. 11. Diana p. 3. tr. 6. resol. 30. Valen. 2. 2. d. 1. q. 6.
pun. 5. Azor. p. 3. l. 3. c. 6. q. 2. & 3. Moli. tom. 4. de
iust. tr. 3. d. 102. Sylui. 2. 2. q. 62. a. 6. qu. 1. iunc. 7.
Nauar. sim. cap. 16. num. 44. & alij.

Tenetur tamen, quantum fieri potest sine vi-
tae periculo, vel famae dispendio procurare, ne
legitimi haeredes ratione illegitimitatis huiusce
proles aliquid detrimenti capiant. Vnde si ha-
beat paraphernalia, debet ea legitimis in com-
pensationem relinquere: & si quid ex labore,
& propria industria lucri capiat. Si his modis
non potest satisfacere, tenetur spurium ad in-
eundam Religionem inducere, si ad eam ido-
neus videatur. Denique si nullo modo possit
mater compensare damnum, non tenetur pro-
dere marito crimen, aut proli: nisi moraliter
certa sit damni aucterendi: neque in hoc casu cū
periculo famae, tenetur, nisi forte damna, quae
marito proueniunt, vel haeredibus, iudicio pruden-
tis praeponderent, vel sint aequalia famae
ipsius adulterae. Cum periculo autem vitae
nullo in casu tenebitur. Lege Doctores nu-
mer. 20. citatos.

Porto filius minimè tenebitur credere ma-
tri asserenti, ipsū esse spurium, quantumvis iura-
mentum adiciat, aut id articulo mortis id ma-
nifestet, si mater tempore conceptionis cum
marito habitabat. Quia alleganti suam tur-
pitudinem cum alterius praedicio nulla de-
betur fides. Et quia cum natus & educatus
fuerit in domo legitime coniugatorum, fauor
matrimonij praeualeat, ut ex matrimonio natus
iudicetur, si tamen filius omnino constet, &
vel quia mater testibus fide dignis sufficienter
probat, matrem toto conceptionis tempore
abfuisse: vel quia eiusmodi conceptus adul-
terini talia sint argumenta, quae omnino con-
vincunt, tenetur filius credere, se illegitimum,
& non adire hereditatem, nisi tempore ad
praescriptionem requisito bona fide illam pos-
sedisset. Henric. lib. 11. c. 21. num. 2. lit. K. Couar.
ad req. peccatum part. 1. m. 8. Suar. de censur. d.
50. sect. 4. Bannes 2. 2. qu. 62. art. 6. Diana p. 3. tr.
5. resol. 30. Sayr. de censur. lib. 6. cap. 10. num. 37.
Azor. part. 3. lib. 5. cap. 6. qu. 8.

Nullum est peccatum, prolem spuriam ex-
ponere, ad adulterium occultandum, quando
infamia, & alia mala aliter commodè non
possunt impediri: modo debita adhibeatur
cautela, ne proles frigore &c. depercat: de-
beret tamen prius baptizari, ne forte sine Ba-
ptismo moreretur: significandumque scripto
cum prole posito, an diluta esset, vel non.
Porro si parentes sint diuites, tenentur hospi-
tali

ELSCOBAN
Theol. Mor.
Tom. III. IN
E. IV.

Sect. I. De Præcep. 6. & 9. Recept. Sent. 303.

tali sumptus, quos in ea alenda prole gesserit, restituere. Quia hospitalium bona in vltus sunt inopum: & præsumpta voluntas fundatorum est, ut quando ex aliqua iusta causa bona hospitalis eo modo infunderentur cum filio diuitis, teneatur hic ea in aliorum vltus pauperum compensare. Ad hanc autem restitutionem solus pater tenetur, ad quem solum ex iuris dispositione spectat eiusmodi filiis alimenta tribuere, exceptis alimentis lactis, quando mater lactare commodè potest cum filium. In nostro autem casu gerere id non potest sine suo dedecore, & interdum sine aliis etiam incommodis. Quare pater teneatur hæc etiam solvere. Si tamen pater propter paupertatem aut alia de causa id gerere non potest, & mater diues esset, tunc mater teneatur in patris defectum integra hospitali alimenta restituere. Caiet. v. *Adulterium*. Navar. sum. c. 14. n. 17. Tolet. l. 5. c. 1. n. 11. Bonac. de matr. q. 4. pun. 1. §. n. 11. & 12. Lessi. l. 2. c. 9. n. 69. Moli. de iust. to. 1. r. 3. d. 103. Laym. l. 3. r. 3. p. 3. c. 14. n. 4. Caspensi. r. 8. d. 4. sect. n. 16.

Abusus vxoris extra vas legitimū ultra peccatū contra naturā est adulteriū tā ex parte viri, quā ex parte vxoris cōsentientis: vnde vterque tenetur vtrāque circūstātiā cōsiteri. Quia neuter coniux seruat alteri suū corpus castē, quod ac bonū fidei pertinet: non enim est coniux ad illū actū, sed ad naturā: & consequenter talis actus perinde est, ac si cū alieno coniuge gereretur. Imo non satis esset fateri adulteriū cū cōiugata in genere; sed explicandū, cū propria cōiuge fuisse admittū. Quia si explicetur cū cōiuge in genere, manifestatur iniustitia aduersus illius coniugē, cū tamen nulla talis existat. Caiet. 2. 2. q. 154. a. 1. ad 4. Sotus in 4. dist. 31. q. vni. a. 4. Sanch. de matr. l. 9. d. 18. Petr. de Ledes. de matr. q. 9. a. 6. dub. 1. post 1. concl.

Quoties de adulterio ad poenam sanguinis imponendā agitur, solus Index secularis est cōpetens. Quia Ecclesiastico interdicitur ea poena punire. *Sententiam sanguinis*. Quoad alias vero poenas est mixti fori: vnde datur locus præuentioni. Cū enim sit quedā Sacramenti iniuria, non minus pertinet ad Ecclesiasticū Iudicē, quam ad secularē illam vindicare. Si autem quæstio de alimentis præstandis adulteræ à viro separata coram Iudice seculari moneatur: & vir excipiat de sufficienti causa diuortij, nempe de adulterio: debet secularis Index lite supercedere, donec Ecclesiasticus diuortij dirimat quæstionem. Barbosa de potest. Episc. p. 3. alleg. 84. Miranda de ordi. iudic. q. 2. art. 5. Couar. ad sponsal. p. 2. c. 7. §. 7. n. 22. Azor. p. 2. l. 3. c. 5. q. 2.

CAPVT IV.

De Incestu.

Incestus est congressus cum consanguinea, vel affine intra gradus prohibitos, seu in quibus nō potes matrimonium celebrari, quales sunt omnes gradus consanguinitatis & affinitatis ex Matrimonio contracti vsque ad quartū gradū. Vnde si quis rem habeat cū persona descendente ab eodē stipite à quo ipse descendit vsque ad quartum gradū, perpetrat incestū propter consanguinitatem. Si verò congregiatur cum consanguinea vxoris suæ etiam vsque ad quartum gradū. *Isob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.*

gradum, incestum committit propter affinitatem ex matrimonio consummato ortam. At si copulam gerat cum Bertā contrahit affinitatem cum consanguineis Bertæ vsque ad primum, & secundum gradum, & patrat incestum. Quia ex copula illicita inducitur affinitas impediens & dirimens matrimonium vsque ad secundum gradum post Tridentinum. Hinc sub nomine incestus continentur coitus fornicarij sequentes: si quis coeat cum matre aliena, & postea cum filia eius; cum duabus sororibus, aut cum duabus consobrinis feminis. Aut cum auia, & postea cum eius nepte: aut cum amita, & matertera: & postea cum nepte filia ex patre, vel sorore. Item si quis fornicarie coeat cum ea, quam frater suus, aut pater, aut auus, aut consobrinus antea polluerat per fornicationem. Lessi. l. 4. c. 3. dub. 11. n. 75. Filliuc. r. 30. c. 5. q. v. Sylui. 2. 2. q. 754. a. 9. ex Trid. sess. 24. c. 4. & ex c. Non debet, de consang.

Incestus est graue admodum lechale piaculum. *ent. 18. 1. Corinth. 5.* Quia est contra reuerentiam, & honorem debitum in hoc genere actuum consanguinitati, & affinitati. Eo autem est grauius, quo persona, qua cum copula habetur, est magis coniuncta. Vnde grauius est peccatum ceteris paribus incestus cum consanguinea, quam cum affine: & grauius si committitur in primo, quam si secundo perpetratur in gradu. D. Tho. 2. 2. q. 154. a. 9. & omnes.

Grads incestus exprimendus est in confessione. Quia licet circumstantia aggrauans non sit necessario explicanda: qualitas tamen personæ cum qua quis rem habuit, non est circumstantia actus seu peccati, sed potius illud obiectum est quid pertinet ad substantiam actus indiuiduo considerati. Sayr. in Clauis. l. 8. c. 4. numer. tertio. Manu. 10. 1. sum. c. 208. num. 3. Coninch. de penit. d. 7. an. 3. m. 13. & 11. Sylui. 2. 2. q. 154. a. 9.

Copula iniuta cum confessionis filia non est nisi metaphorice incestus, nec circumstantia in Confessione explicanda necessariā. Quia cum filia non incestus committitur inter cognatos, Sacramentum autem confessionis non inducit propriam spirituales copulationem, cum in nullo iure expressa reperitur. Tamen si Confessarius Sacramento vti ut tanquam medio ad sollicitandam poenitentem, cāque sollicitauerit, in confessione, vel propè confessionis actum, antè vel post: non committit quidem incestum, sed sacrilegium necessariū in confessione explicandum, ob grauissimam irreuerentiam, quam tanto inrogat Sacramento, crimen equidem ad Sacrum Inquisitionis tribunal pertinens, de quo in tr. de Fide Spe. & Charitate late discutiam. Filliuc. tract. 1. 30. numer. 105. Sa. verb. Confessio, numer. 25. Diana part. 2. tr. 3. resolut. 11. Azor. part. 1. lib. 5. cap. 9. quæstion. 5. & 6. Si autem illam baptisauerit, committit incestum ratione cognationis spiritualis conuergentis ex Baptismi collatione.

Incestus cum consanguinea vxoris in primo, & secundo gradu duplicem peculiarem habet effectum. Prior est petitionem debiti impedire. Quia cognoscendo consanguineam vxoris factus est vxoris affinis eo gradu, quo ipsa vxori erat sanguine iuncta. Attamen ignorantia affinitatis excusat ab hac secundo gradu. *Duplicem habet effectum. Incestus cum consanguinea vxoris in primo, & secundo gradu.*

Ecce

pena incestui constituta. Si quis verò rem habuit cum femina in tertio, & quarto gradu cū sua vxore coniuncta, sibi que eodē gradu affine, nō impeditur à debiti petitione. Quia nullū ius Ecclesiasticū statuit, incestum in tali casu à debiti petitione impedire. Porro ad affinitatem contrahendam, in copula requiritur, utriusque seminatio. Vnde si quis copulam gereret cum consanguinea, vel affine vxoris, & illa non seminare, nullum impedimentum contrahitur: ideoque potest vir sine dispensatione debitum ab vxore petere. Alter effectus est, mortua vxore, non posse illam ducere, quā superstitē vxore cognouit. Si autē eam ducat, non potest debitū ab ea petere absque dispensatione, quam quidem Episcopus concedere potest. Debet tamen prius peccatum esse consummatum, hoc est, vt seminis emissio intra vas fuerit secuta. Portel. in addit. ad dub. Regit. v. Ignorantia. n. 29. Diana, p. 3. tr. 15. resol. 12. Sanch. de matr. l. 9. d. 32. n. 70. Ponti. de matr. l. 7. c. 3. n. 6. Prapoli. p. 3. de matr. dub. 9. n. 31. Nauar. ad c. Transmissa. 1. & 2.

CAPVT V.

De Stupro.

³⁰ **Q**uid stuprum generatim significat omnē cō-
scubitu legis vetricis. Iuriscōtē verò capitur
pro virginis violatione. Non datur species stupri
sine raptu: vnde violatio virginis spōtē consenti-
entis non differt à simplici fornicatione: nec
species stupri adest, nisi quādo irrogatur iniustitia,
eo quod virgo iniusta violetur, siue sit sub cura
parētū, siue non. Quia non reperitur in stupro
specialis malitia, nisi adsit specialis iniuria: nulla
autē specialis iniuria adest, quādo puella cōsentit.
Lefsi. l. 1. c. 10. dub. 1. Sanch. de matr. l. 7. d. 14. n. 5.
Coninch. d. 7. 19. Sotus in 4. dist. 18. q. 2. a. 4.
Diana p. 2. tr. 3. resol. 12. lect. 2. sermo recurret.

³¹ **Q**ui per vim, aut fraudem, aut metū, aut mē-
dacia copulā à virgine extorsit, etiā absque ma-
trimonij promissione: tenetur illā in vxorem
ducere, aut cōmodē dotare, vel curare, vt aequē
dignē nubat, ac si virgo esset. Quia contrā iustitiam
dānū feminae intulit, ergo ex iustitia debet
dānū illatū reparare. Lefsi. l. 2. c. 10. dub. 2.
Nauar. suc. 16. n. 16. Azor. p. 3. l. 3. c. 11. q. 5. Filliuc.
tr. 32. n. 220. Nauarra de restit. l. 2. c. 3. nu. 434.
Sylui. 2. 2. q. 62. a. 2. quæstio 5.

³² **A**tamen si puella liberē consensit, stuprator
ad nullā tenetur restitutionē, modō copulā oc-
cultā non manifestauerit, nam si deus in-
iustē, ad restitutionē famæ, & dānorū incrementi
dotis & ciususmodi alterius dāni tenetur. Similiter
ad nullā tenetur restitutionem, quādo puella
cōdonauit stuprum, aut si obiit antē quā nu-
beret. Sotus de iust. l. 4. q. 7. art. 2. ad 2. Sayr. in
Clau. l. 1. c. 1. Valq. de rest. c. 3. §. 2. dub. 1. nu. 10.

³³ **Q**ui puellā deflorauit, consentientē, non te-
netur, aliquid restituere parētī, sub cuius est cu-
ra. Quia sicut ipsa puella non tenetur ad resti-
tutionē gerendā patri, aut fratribus: nec qui eā
cōsentientē cognouit, tenebitur, qui quidē non
videtur maiore iniuriā patri intulisse, quā intu-
lerit puella. Sa v. Restitutio, n. 4. Valq. de restit. c.
2. §. 2. nu. 13. Molina de iust. 10. 4. d. 106. concl. 2.
Sylui. 2. 2. q. 66. a. 2. quæstio 5. concl. 1.

³⁴ **D**electationes morose in puella virgine cir-

ca adolefcētē non habent speciale malitiā mor-
tale supra alias delectationes ex virginitatis cir-
cūstantiis: nec delectationes adolescentis circa
virginē, modo non habeat voluntatē inferendū
vim virgini. Vnde satisfaciunt si in confessione
dixerint, se delectationē circa solutā, vel circa
solutū (haud factā de statu virginali mentione)
concepisse. Debet proinde Confessarij mini-
mē interrogare de virginitate, nē ex curiositate
interrogationes huiusmodi non necessarias
oriri ipsi penitentibus videantur. Marchant.
in resol. Pastor. circa 6. Decal. præc. 6. & alij
communiter.

³⁵ **N**on dubito, in stupro de consensu puellæ
commisso aliam posse inesse speciale malitiā
mortalem, nēpē contra proximī charitatem, ac
pietatem parētū. Quia sæpē ex stupro grauis-
sima obueniunt incommoda, vt inimicitia, ce-
des, &c. Et tunc teneretur penitens hanc ex-
primere in confessione circumstantias, si illa-
rum prauitū euentum, cui facinus parauit.
Caram. ad Reg. d. Bened. d. 66. n. 1004. Diapa.
p. 2. tr. 3. resol. 12. Lefsi. l. 2. c. 10. dub. 1. n. 8.

³⁶ **P**uella à viro violenter cognita non peccat,
si habeat voluntatem minime consentiendi, &
impediat, quantum in se est, violentum aff-
ctum clariore, conatu, &c. At si hæc non sint proflu-
tura potest virgo, seu femina quævis ad vi-
tandam mortem, infamiam, vel alium grauis-
simū incommodum, pati externam contum-
p-
tiam, non tamen, vt dixi, consentiendo, sed me-
re passiuē se habendo, Diana p. 3. tr. 6. resol. 31.
citans Nauar. Rodrig. Sylui. Bonac. Salas. Tan-
ner. & alij apud Santium in select. d. 10. nu-
mero 17.

CAPVT VI.

De Raptu.

Raptus est peccatum Luxuria, quo
persona aliqua abducitur cum violentia
ad actum turpem cum ea ex-
censu.

³⁷ **E**x qua definitione primò col-
ligo, raptum esse peccatum Luxuria specie di-
stinctum ab aliis carnis peccatis. Deinde ex illa
particula, Quo persona aliqua ostendi, raptum esse,
siue sit masculus, siue femina, siue nupta, siue
innupta. Tertio ex illa, Cum violentia colligi,
non esse raptum, si persona illa sponte discedat
parentibus nescientibus cum rapto, sed raptrice,
sed voluntariam fugam. At si parentes sint inuiri,
ipsique vis inferant, raptus erit. Quarto ex illa,
Ad turpem actum inferri raptum non esse, si ad eum
finem non abducatur, sed vt redigatur (v. gr.) in
seruitutem, diceatur autem plagium, & erit furtum
hominis. Non requiritur verò, vt concubitus re ipsa
sit secutus, satis est, personam eo fine raptam esse,
& abductā. Hinc in rapto duplex est malitia:
altera contrā iustitiam; quia per vim abducitur, vel
iniuria personæ; quæ per vim abducitur, vel il-
lis, quorum commissā est custodia; qui sunt ra-
tionabiliter inuiti. Alia contra castitatem. Lefsi.
l. 1. c. 3. dub. 9. num. 66. Sylui. 2. 2. q. 154. d. 7.
Filliuc. tr. 30. numero 108. Laym. l. 5. tr. 10. p.
4. c. 13. nu. 1. Moli. 10. 4. de iust. d. 105. Iuli. Clar.
l. 5. sententia §. Raptus.

³⁸ **I**taque ad raptum duo requiruntur. Primum
violencia

ELSCOBAN

Theol. Mor.

Tom. III. IN

E. IV.

Secl. I. De Præcep. 6. & 9. Recept. Sent. 305

<sup>Duo requiruntur ad raptum violentiam & abductio cau-
sa libidinis.</sup> violentia ipsi personæ rapta illata, vel iis, sub quorū est cura, vt parētibz, marito, curatori. Ad violentiā etiā refero doli, vel preces adeo im- portunas, vt violentiæ possint equiparari. Secū- dū abductio cauſa libidinis, vel matrimonij. Vn- de raptū nō patribz, qui virginē repertā in do- mo patris, vel alibi, de ea domo non educit, sed illā inibi opprimit aut de vno in aliud cubiculū trahit, vt ibi illā cōmodius violet. Idē dixerim, si virginē in agrā repertā, inde trahat per ali- quot passus, vt abutatur. Secus si inde in aliquā domū deducat extra agrū illū, aut in aliū locū; Sanch. l. 7. de matr. d. 1. n. 3. Filiuc. tr. 30. n. 10. Mann. p. 1. sum. c. 23. n. 2. Gutier. de matr. c. 86. n. 9. Molina 10. d. 10. n. 3.

³⁹ <sup>Abductio spū-
sa per verba
de futuro co-
sentientis est
aliquand.
raptus ali-
quando nō.</sup> Sponsa per verba de futuro consentientis abductio iura ciuili est raptus, si parentes sal- tem sint inuiti. At iure canonico raptus non est, si abducatur ad consummandum cum ea matrimonium. Si verò abducatur ad turpē actū exercendum, vt fornicationis, vel ateriuz libidi- nis. Contra matrimonium erit raptus etiam iure Canonico. At tamen si puella non consentiens abducatur ad finem consummandi matrimonij iure Canonico raptus non erit. Idē dixerim de traductione sponsæ per verba de presenti: quā- uis abducatur contra eius voluntatem, quæ spā- tio duorum mensium à iure concessio gaudere volebat, ante quam matrimonium consumma- ret, crediderim esse raptum. Quia cum sponsa iure suo vtatur, maritus illi violentiam infert. l. 1. c. de raptu virg. l. Raptores, de Episc. & Cler. Azor. p. 1. l. 3. c. 1. Filiuc. tr. 30. n. 114. & 115.

⁴⁰ <sup>Contra rap-
torem pœna
ciuili iurā.</sup> Si autem libeat scire in huius horrorem de- licti, quæ sint contra raptorem pœna. Iure Ci- uili communi raptor mulieris honestæ (seu quæ impedire non viuit) siue virginis, siue viduæ, siue coniugatæ, siue solutæ pœna mortis punitur. Eidem pœnæ subiacent, qui raptorem comitā- tur, & qui eum in ipso delicto raptus adiungunt: & permittitur raptorum parentibus, consan- guineis tutoribus, ac curatoribus raptorem, co- mites, & adiutores eorum impune interimere in ipso delicto comprehensos, modo eis suffi- cienter de flagitio constet. Quod si mulier rap- ta sit ingenua, tam raptor, quam comites eius omnibus suis bonis spoliantur, applicandis ipsi mulieri, (& si Monialis sit, Monasterio:) dum- modo rapta non consentiat in matrimonium cum rapto. Nam si consentiat, rapta paren- tibus applicantur: qui si consentiant, filio tra- duntur. Quando verò raptus est mulieris, quæ viuit honeste, tunc iure non est constituta pœ- na, sed raptor arbitraria punitur. l. Raptores, c. de raptu virg. Authent. de raptu mulier. collat. 9. l. Raptores, de Episc. & Cleric. Iul. Clar. l. 5. sen- tent. §. Raptus. Filiuc. tr. 30. n. 116. Azor. p. 3. l. 3. c. 15. & alij.

⁴¹ <sup>Pœna iuris
Canonici.</sup> Iure verò Canonico tres pœnæ raptoribus mulierum constituuntur. Prima est, vt raptor alienæ sponsæ publica pœnitentia mulctetur. Secunda, vt maneat sine spe coniugij; non est tamen impedimentum dirimens, sed solum im- pediens. Tertia, vt pœna seruitutis afficiatur; ef- ficatur enim seruus feminae raptae, cum facul- tate tamen seipsum redimendi pretio scilicet competenti. Quod si consenserit mulier in ab- ductione à domo paternā, sit seruus parentis mulieris cum facultate similiter se redimendi. c. Raptor, c. statutum 27. q. 2. c. de raptoribus. 6. q. 1.

⁴² Verum iure nouo Tridentini tria pœnarum Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

generā contra raptorem præscribuntur. Prima est, vt raptor, & omnes consilium, auxilium, & fauorem præbentes sint ipso iure excommuni- cati, perpetuo infames, & omnium dignitatum incapaces. Ad quam pœnam Iudicis sententia non requiritur iuxta Bonacinam de matr. q. 4. p. 18. n. 10. Sed ex receptiori sententia est ne- cessaria. Si autem raptor rapta nubat in tuto so- ciata & libere consentienti ab infamia raptor liberatur. Secunda est, vt raptor siue ma- trimonium contrahat, siue non cum rapta, te- neatur ad eam decenter dotandam Iudicis ar- bitrio: quoad alia verò damna, iure natura etiā ante Iudicis sententiam tenetur. Tertia est, de- clarari irritum matrimonium inter raptorem & raptā, quandū rapta manet in raptoris pote- state, etiam si ipsa libere consentiat. Idem dicitur de sponsalibus. Vbi tamen fuerit separata, & tuto in loco posita, poterit nubere raptor; si velit. Trid. sess. 4. c. 6. Bonac. de matr. q. 4. p. 18. n. 10. Sanch. l. 7. de matr. d. 13. Molin. l. 1. de inst. d. 96. Lessi. l. 4. c. 3. dub. 9. num. 60. Filiuc. tr. 30. n. 118. Henric. l. 2. de matr. c. vlt. Coninch. de matr. d. 1. dub. 3. n. 48.

⁴³ Monuerim decretum Tridentini sess. 44. c. 6. solum comprehendere raptum, qui sit causa contrahendi matrimonij, non item eum, qui sit causa libidinis: & in eodem decreto solummodo il- lam speciem raptus puniri, per quam vis infer- tur puellæ, non autem parentibus: vnde scilla- tum consentiat, etiam si rapiatur, vim parentibus in- ferendo, validum erit matrimonium Sanch. l. 7. de matr. d. 13. n. 4. Diana de sacram. resol. 261.

CAPVT VII.

De vitio contra naturam.

⁴⁴ <sup>Prima species
est comprehen-
dit raptum,
qui sit causa
matrimonij
incedendi.</sup> Contra naturam dicuntur ea, in quibus fit seminatio modis repugnantibus naturæ institutioni: & iuxta tales modos variantur spe- cies. Vnde prima Luxuria consummata contra naturam species est congressus inordinatus, seu innaturalis, siue in debitis incumbendi modis: cum scilicet seruetur identitas speciei, diversi- tas sexus, & debita naturæ organa: sed inordi- nato solummodo acceditur. v. gr. cum vir fue- rit, vel averse accedit, pœcundum more, vel à latere, vel stando, aut sedendo, aliavē ratione insolita. Quod quidem est contra naturam mortale, quando adest inde periculum genera- tionis impediedæ, vt profundendi seminis. Alias si hoc periculum caveatur, aut non sit, eo quod matrix feminae satis attrahat semē, ac retineat, v. plerumque accidit: non erit actio contra, sed præter naturam: & veniale graue. Imò nul- lum erit peccatum, si grauis adsit occasio. v. gr. si mulier est prægnans, vel si corporis dispositio seu vtriusq; seu alterutrius aliter nō patitur. Fil- liuc. tr. 30. c. 8. q. 8. n. 137. & omnes cōmuniter.

⁴⁵ <sup>Secunda spe-
cies est Mol-
lus.</sup> Secunda species est Molities, siue pollutio, cum absque copula voluntariē procuratur flu- xus seminis siue id foras effundatur, vt in ma- tricem, vt in feminis. Hoc peccatum præter propriam malitiam sæpē aliam habet adiunctam v. gr. fornicationis, adulterij, incestus, Sacrilegij, &c. cum quis scilicet simul imaginatur, ac desi- derat congressus alicuius personæ libere, con- iugatæ,

iogata, cognata, vel affinis, vel voto castitatis adstricta. Quod si fiat in confessione est apertum omnibus.

46 Nuncquam est licitum intendere, aut procurare directe pollutionem, ne quidem causa sanitatis, aut vitandae aliis certae mortis. Quia natura administrationem seminis ex causa matrimonii in omni euentu homini denegauit: eo quod adeo vehemens sit in ea resensu voluptatis, ut homines passione excecati passim sibi facile persuaderet, habere se iustam causam seminis irritandi: unde plurima, grauissimaque vitia contra bonum commune, & in impeditionem generationis emergerent. Sanch. lib. 9. de matr. d. 17. Nauar. sum. cap. 16. & omnes.

47 Quia de distillatione, qua non est vera pollutio. Distillatio vero, quae est fluxus humoris quasi medij inter vinam ac semen (quorum coloris & viscositatis gerit similitudinem) sine ingenti illa delectatione, non est vera pollutio: et si proveniat siue omni sensu venerei commotione, ut quandoque fit: ea non est, magis laborandum, quam de sudore, (loquor cum Caetano) si vero fiat cum sensu carnis, & spirituum generationi seruientium commotione: tum ei cooperari, vel causam exhibere non est, vel est peccatum, idque veniale, vel mortale ad eundem modum, quo de pollutione dicitur. Sanch. lib. 9. de matrim. d. 45. num. 32. Layman. lib. 3. sect. 4. num. 18.

48 Quia si semen in materiam venosam transiit, licet eam medicamentis expellere, et si praeter intentionem aliqua veri seminis sequatur emissio. Quia tunc rei licitae opera impenditur directe, non autem veri seminis profusioni. Trull. lib. 6. Decal. c. 1. d. 8. §. 1. Filliuc. tr. 30. n. 150. Sanch. lib. 9. de matr. d. 17. n. 16.

49 Non tenetur quis impedire pollutionem suam si non venientem. Minime quis tenetur impedire pollutionem suam sponte euenientem, aut iam ceptam v. g. in somno reprimere, sed potest sanitatis causa finere, ut natura se exoneret: dummodo absit periculum consensus in voluptatem, nec voluntarie eum fluxu promoueat. Quia id non est procurare, sed pati, ut effluat semine, quod aliis corruptum laederet sanitatem. Unde id admittere, etiamsi orta esset prius ex culpa, modo de ea doleas, & vltiorem consensum abstrahas. Sanch. lib. 9. de matr. d. 17. §. 17. addens, plerumque expedire, munire te quae, & sine alio tactu, quietis manibus, Deum rogare, ne lapsu in delectationem permittat. Trull. lib. 6. Decal. c. 1. d. 10.

50 Licet optare ob bonum finem naturalem pollutionem. Ob finem honestum, v. g. minuendam tetentionem, sanitatis, tranquillitatis animi optare simplici affectu spontanea, & naturalem naturae exonerationem; modo desiderium illud non sit causa efficax pollutionis. Similiter licet etiam de ea gaudere via naturali, & sine peccato facta. Quia illius desiderij, & gaudij obiectum non est malum. Attamen desideria huiusmodi simplicia, inutilia sunt, nec periculo aliquando carent: ideo ab eis abstinendum. Lessi lib. 4. d. 14. num. 15. & alij.

51 Non tenetur quis rem necessariam impedire, si non sit causa peccati. Si acturus rem aliquam necessariam, vel licitam, & honestam, praevides, inde naturaliter sequitur pollutionem, quam tamen nullatenus velis, nec intendis, tunc modo absit consensus in delectationem periculum, non teneris a tali actione abstinere. Quia prolequenti suum ius non imputatur effectus per accidens, & praeter intentionem secutus. Hinc non obstante pollutionis periculo licet, foeminarum confessiones audire, casibus conscientiae huiusmodi studere, agere

se ex necessitate, foeminas caute, & cum necessitate alloqui, ut ulari, & amplecti iuxta patris morem, si aliqui in civilis esse habent. At si periculum esset consentiendi in delectationem, (quod inde colliges, si sepius ex simili occasione mortaliter sis lapsus) a causa illa quantumvis licita debes abstinere. Proinde tali in casu confessarius officium relinquere tenetur. Filliuc. tr. 30. n. 150. Sanch. lib. 9. de matr. d. 4. Nauar. sum. cap. 16. Laym. l. 3. sect. 4. n. 6. Qui quidem monet, eos, qui actionibus honestis, & vtilibus tale miseriam experitur, facilius liberari contemnendo, quam estimando. Quia imaginatione, & timore aliolet augeri.

52 Mortale est non abstinere a re illicita, si qua praesentatur de lectione pollutionis. Si ex re illicita, otiosa, vel minus necessaria, pollutio secutura praevideatur, & haec sit causa propinqua ex natura sua ad venerem ordinata, ut sunt tactus luxuriosi, aspectus, lectio, auditio, locutio turpis: mortale est, ab illa non abstinere. Quia in ea consentiens mortaliter in effectum consentire ceterum. Porro si res illa sit causa tantum remota, per accidens tantum ad pollutionem, concurrentem, v. g. efusus, aut potus calidorum, equitatio, confabulatio inutilis, ebrietas etiam mortalis (modo quis pollutionem non intendat, & venerei consensus absit periculum) secuta pollutio non est mortale. Quia tali rei consentiens, non ideo velle effectum ceterum. Sanch. lib. 9. de matr. d. 45. Lessi. l. 4. cap. 3. dub. 14. Filliuc. tr. 30. n. 181. Diana p. 5. tr. 1. 3. resol. 4. Hanc ex Doctoribus regulam cape: Pollutio in causa voluta tantum est peccatum, quantum est ipsa. Unde si causa est peccatum mortale, etiam ipsa mortalis erit: si veniale, nec veniale: si vero causa nulla sit peccatum, nec ipsa peccatum erit, dummodo semper periculum consensus excludatur. Unde venialis erit, v. g. pollutio, quae provenit ex lectione curiosa, vel aspectu per se non mortali. Bonac. de matr. q. 4. pun. 10. Trull. lib. 6. Decal. c. 1. dub. 9. ex Lopez, Henric. & Valq. Diana p. 1. tr. 1. resol. 56.

53 Quod non polluitur in somno si antea directe, vel formaliter est procurata, & causa retractata non est. Vel si post somnum placuit, & approbata est propter venerem delectationem, alias non. Trull. lib. 6. Decal. c. 1. dub. 9. n. 9. Filliuc. tr. 30. num. 148.

54 De mortis pollutionis in re mortali, vel foemina. Mutua pollutio inter viros, vel foeminas procurata, si fiat ex solo affectu ad venerem libidinem absque concubitu, tantum erit mollescit. Si vero fiat ex affectu ad personam illam indebiti lexus (praesertim si adsit aliqua coniunctio, & commixtio corporis, est quoad malitiam sodomia. Filliuc. tr. 30. cap. 8.

55 De sodomia imperfecta. Tertia luxuria consummata contra naturam est sodomia, imperfecta scilicet, & perfecta. Sodomia imperfecta est congressus cum debito quidem sexu, maris nempe cum foemina, sed extra vas naturale. Potest hac simul alias malitias involvere, nempe adulterij, si cum coniugata fiat: incestus, si cum consanguinea geratur, & c. Bonac. de matr. q. 4. punct. 1. num. 1. Filliuc. tr. 30. num. 158.

56 De sodomia perfecta. Sodomia perfecta est congressus duorum eundem sexus, ut maris cum mare, foeminae cum foemina. Et potest habere etiam alias malitias adiunctas, v. g. incestus. Quo in casu non est necessarium cognitionis gradum in confessione explicare; sed satis erit dicere: Coini cum consanguineo, vel affini. Quia nec miscetur caro, nec contrahitur affinitas, nec linea variat speciem. Me citato, noster Bulembaum l. 3. tr. 4. c. 2. dub. 3. Quarta

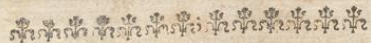
Secl. I. De Precept. 6. & 9. Recep. Sent. 307.

57
De Bestialitate.

Quarta species est Bestialitas grauissimum quidem peccatum: estque congressus in quo non seruatur identitas speciei: v. gr. si homo coeat cum bestia, siue eiusdem sexus sit, siue non. Neque opus est explicare in confessione, qualis, seu cuius speciei fuerit. Quia est differentia tantum materialis, & in genere entis: non autem formalis, & in genere moris. Sic, me etiam citato, Busembaum l. 3. tit. 4. c. 2. dub. 3. Filliuc. tr. 3. o. n. 131.

58
De Luxuria cum demone incubo, vel succubo.

Huc reuocatur peccatum cum demone succubo, vel incubo. Cui quidem superadditur malitia contra Religionem, & praeterea etiam sodomia, adulterij, vel incestus, si affectu viri vel mulieris, sodomitico, adulterino, vel incestuoso, cum demone quis coeat. Bonac. de matr. q. 4. p. 1. 1. Filliuc. tr. 3. o. n. 162.

CAPVT VIII.

De Sacrilegio.

59
Quid sacrilegium in materia Luxuriae quod fiat.

SACRILEGIUM peccatum est Luxuria, quo persona Deo dicata, vel locus sacer, vel alia res sacra per ueneremur a tum fodatur. Potest fieri quinque modis. Primò, si persona sacra in turpe opus extrenum, vel etiam in delectationem internam consentiat. Quia violat suam sanctitatem personam, quae in eo sita est, quod Deo per castitatis votum sit consecrata. Secundò, si persona non sacra in turpe opus circa personam sacram consentiat. Tertiò, si utraque sit sacraturae autem duplex est sacrilegium. Quartò, cum sit actus ueneris circa aliam rem sacram, vel eius interuentu: ut olim quidam haeretici gesserunt sperma calice, horribili profusus Sacrilegio, excipientes. Quinto, si ueneris actus fiat in loco sacro illicitè, vel licitè, ut in conjugatis, sed absque necessitate. D. Tho. 2. 2. q. 154. a. 10. Azor. p. 3. c. 27. q. 8. Lessi. l. 4. c. 3. dub. 12. n. 34. Filliuc. tr. 3. o. n. 121.

60
Quid nomine loci sacri habetur in materia intelligatur.

Nomine loci sacri hac in materia intelligitur Ecclesia consecrata, vel benedicta, coemeteria, & Oratoria auctoritate Episcopi constituta, & ad diuinum cultum deputata. Secus dixerim de oratorijs priuatis non constitutis Episcopi auctoritate, Monasterijs, dormitorijs, Religiosorum cubiculis. Quia quamuis sint sacra loca, ita ut gaudeant Ecclesiae immunitate: non tamen ita sunt Sacra, ut copula, vel pollutio in illis habita specialem praeseferat malitiam. Illud autem spatium Ecclesiae dicitur locus sacer, quod ad interius eius corpus spectat à tecto interiori usque ad pavementum. Vnde nec Sacrilegium esset, nec locus Sacer violaretur, si copula supra tectum, vel extra parietes Ecclesiae, vel in loco aliquo subterraneo haberetur, modò non sit sepultura; vel in turri, quod vulgò campanae dicitur; vel in Sacraria, aut cameris Ecclesiae adhaerentibus; vel in porta, Templi extrinsecus, id est extra lineam, quam valuae attingunt, modò limen ad coemeterium non spectet; vel in Ecclesia diruta. Nauarr. sum. c. 16. n. 32. Sa. o. Ecclesia. Sanch. l. 4. de matr. d. 15. n. 24. Graf. p. 1. d. 2. c. 48. Reginal. l. 2. g. n. 182.

Suar. to. 1. de Religi. l. 3. c. 5. Filliuc. tr. 3. o. n. 135. Sylui. 2. 2. q. 154. a. 10. Fagund. de prac. Eccl. l. 4. num. 32.

Ex suo genere Sacrilegium peccatum est lethale. Quia per illud fieri solet grauis Numini celesti iniuria, aut rebus sacris. Vnde mortale est Sacrilegium, quando ex contemptu rei sacrae vel cultus ad quem refertur procedit: ut cum haeretici uasa sacra, Sacramenta, altaria, Tempia, imagines Sanctorum, reliquias, & similia violant: cum Sacerdotes, Religiosos, vel alios viros Ecclesiasticos, qui tales sunt, male tractant, contumelijs afficiunt. Item mortale sacrilegium est, quando fit aliquid in materia grani, quod peculiarem repugnantiam habet cum sanctitate: ut si habens votum castitatis, fornicetur: si actus maritimonij fiat in loco sacro extra casum necessitatis. Necnon quando ex ignorantia vel negligentia crassa fit aliqua rei sacrae grauis iniuria: v. gr. si quis male baptizet, consecret, absoluat: si in irregularitate, vel censura ordinetur, vel ordinetur: si in peccato mortali vel excommunicatione Sacramenta conficiat, aut recipiat: & alia huiusmodi. Ratione autem inaduerentiae, vel paruitatis materiae, sacrilegium potest esse veniale, ut si quis leuiter percutiat Clericum, vel rem parua in Ecclesia furetur. Notandum verò, quando sacrilegium est mortale, poenitentem non satis facere dicendo, se toties Sacrilegium commisisse: sed teneri materiam, circa quam Sacrilegium gessit, manifestare. Quia non omnia Sacrilegia sunt eiusdem speciei; aliter enim Sacramenta sunt sacra, quam calices, aut vestes. Equidem Sacrilegium potest cum alijs Luxuriae peccatis colligari: potest enim Incestus esse Sacrilegium, si in loco sacro fiat: vel cum persona voto castitatis illigato. Bonac. ro. 2. d. 3. q. 6. p. 1. vni. Nauarr. sum. c. 16. n. 1. Sanch. l. 4. de matr. d. 15. Lessi. l. 2. c. 45. dub. 4. Reginal. l. 19. n. 58.

Porro per libidinosum desiderium, vel turpem contactum absque pollutione, non committitur sacrilegium ex loci sacri Religione, nisi quando desiderium tenderet ad copulam in loco sacro gerendam, quod raro continget: vel contactus turpis esset et pollutionis periculo. Quando verò absolute desideratur femina in Templo, nec distinguatur, an copula desideretur gerenda in Templo, vel extra, non est Sacrilegium. Quia desiderium illud iudicandum est secundum communem, & ordinatum concupiscentiae modum, qui quidem est, ut extra Templum fiat: secus si habuit intentionem habendi copulam in Ecclesia; haec enim intentio est eiusdem rationis cum actu externo, qui imbibit specialem Sacrilegij malitiam in confessione exprimentam, cum sit sufficiens ad pollundam Ecclesiam, si actui addiceretur. Ratio autem, cur per contactum turpem absque pollutione non patratu Sacrilegium, est, quia Ecclesiae violatio non est de iure naturae, nisi si de iure naturae esset quocumque lethali crimine violaretur: sed de iure positio. Ergo solum violabitur in casibus à iure expressis: verum in iure solum exprimitur sanguinis, ac seminis effusio: igitur Ecclesia iis solum, & non alijs actionibus, violatur. Atqui tactus impudicus, nisi sequatur pollutio, non est effusio seminis: Ergo Ecclesiam non violat. Nauarr. sum. c. 16. n. 3. Fagund. de prac. 2. l. 4. c. 4. n. 31. Sylui. 2. 2. q. 154. a. 10. Diana p. 2. c. 4.

61
Sacrilegium hoc ex suo genere est lethale.

62
Per libidinosum desiderium non fit Sacrilegium ex loci sacri Religione.

tract. 3. resol. 2. 3. Copinch. de poenit. d. 7. dub. 4. num. 2. 1. Valent. 2. 2. d. 6. qu. 15. p. 1. Filliuc. tract. 30. num. 1. 3. Sanch. lib. 9. de matrim. d. 15. num. 10. & 11.

CAPVT IX.

De osculis, amplexibus, tactibus, verbis obscenis.

63
Distinguenda
est intentio
& venerea
delectatio.

MT dignoscas, an, & quanta peccata sint præfata actiones, distinguenda est in primis intentio, & venerea delectatio, & effectus venereorum ab intentione, & delectatione sensitiua, & sensitiuorum aliorum, quæ quidem delectatio consistit in quadam proportionem, & confortitate rei tactæ cum organo tactus. Deinde sciendum, intentionem, ac sensum venereorum esse mortalem, & à Regno celorum excludere iuxta Paulum Gal. 5.

64
Oscula, amplexus, &c. mortalia sunt si fiant ex actus luxuriosi intentione, vel ob delectationem veneream.

Vnde oscula, amplexus, aspectus tactus, & similia si extra matrimonium fiant, ex actus luxuriosi intentione, vel ob delectationem veneream, etiam si non perfectam illam, quæ est in coniunctione, sunt semper peccata mortalia. Quia eo animo, extra matrimonium, sunt impudica, & natura sua talis delectatio tendit ad perfectam. Sanch. lib. 9. de matrim. d. 46. Filliuc. tract. 30. num. 174. Lessi. lib. 4. cap. 3. dub. 8.

65
Sunt eiusdem naturæ cum consummatione, vnde in confessione species distinguenda.

Huiusmodi actus sunt eiusdem naturæ cum perfectis seu consummatis: deinde in confessione explicandum, vtrum sint habiti cum simili sexu, an cum diuerso: cum libera, an coniugata, cognata, persona sacra, &c. Lessi. lib. 4. cap. 3. dub. 15. Sanch. sum. lib. 1. cap. 2.

66
Sunt officij, vel moris patrij, amoris honesti, vel benevolentie augenda causa, etiam si delectatio venerea suboriatur, modo in eas quis non consentiat: non sunt peccata. Filliuc. tract. 30. num. 179. Lessi. lib. 4. cap. 3. dub. 15.

Oscula, amplexus, compressiones manuum, & similia non obscena, si fiant tantum officij, aut moris patrij, amoris honesti, vel benevolentie augenda causa, etiam si delectatio venerea suboriatur, modo in eas quis non consentiat: non sunt peccata. Filliuc. tract. 30. num. 179. Lessi. lib. 4. cap. 3. dub. 15.

67
Si fiant ex veniali vanitate, ioco, &c. venialiter culpam non excusant.

At si ista fiant ex aliqua veniali vanitate, ioco, curiositate, leuitate, petulantia, imò etiam sensu alitate, siue sensuali affectu (dummodo non cum delectatione venerea, nec eius causa, etsi præter intentionem oriatur, ea repulsa, ac tunc abstinendo) venialem culpam non excusant. Filliuc. tract. 30. num. 174. Sanch. lib. 1. sum. cap. 2. Diana part. 4. tract. 4. resol. 136. Ego autem existimo, valde periculosas esse huiusmodi actiones, difficilique posse de earum malitia graui, aut leui ferri iudicium.

68
Quando nam tactus, seu aspectus inhonestarum proprii corporis partium, veniale tantum sit?

Veniaalia peccata sunt tactus, & aspectus inhonestarum corporis proprii partium, aut commixtionis animalium non cum animo venereo, sed ex curiositate tantum, aut leuitate, secluso tamen scandalo, & venerei consensus periculo. Imò si huiusmodi tactus, aut aspectus proprii corporis naturali aliquo, ac non malo fine fiat, nec veniale quidem erit: verbi gratia, si fricatione extinguere velis pruritum non venereum: dummodo tamen absit pollutionis periculum, aut in eam consensus si improviso

præter intentionem forte obueniret. Lessi. l. 4. cap. 3. num. 63. Filliuc. tract. 30. num. 215. Sanch. lib. 9. de matrim. d. 41.

Tactus nudi, & aspectus partium inhonestarum alterius corporis, maxime diuersi sexus, aut concubitus humani ex curiositate (nam de necessitate aliud iudicium ferendum) etiam secluso affectu venereo, existimo à mortali secludi non posse ob grauem indecentiam, ac periculum actus venerei proximum: nisi tamen aspectus ex tam remoto loco fiat, & ita obiter, ut hæc absint. Sanch. lib. 1. sum. cap. 2. num. 23. & 19. Filliuc. tract. 30. num. 218.

Aspectus verò, & subinde etiam (rarius tamen propter periculum adiunctum) tactus ex petulantia, vel curiositate partium inhonestarum alterius corporis eiusdem sexus citrà affectum, & periculum venerei consensus, excusari potest à mortali: ut verbi gratia, quam simul aliqui notant, aut lauant. Layman. lib. 3. sect. 4. Sanch. lib. 5. sum. cap. 6. num. 2. 1. 3. 47. 28. Trull. lib. 6. Decalog. capite 1. dub. 12. num. 15.

Turpia verba, obscenorum lectio, comædiarum turpium spectatio, inhonestæ cantiones, gestus literæ ac dona amatoria, si tantum fiant ex curiositate, vel vano solatio: mortalia non sunt; secus tamen si gerantur animo inhonesto, aut venereo, vel cum ruinæ spiritualis propriæ vel alienæ periculo. Sanch. lib. 9. de matrim. d. 46. n. 3. Filliuc. tract. 30. cap. 10. q. 1.

Choreæ nisi malo fine gerantur, aut cum periculo alios, aut seipsum incitandi ad libidinem, vel cum alta iniqua circumstantia secuturum se non sunt illicitæ, nec libidinis actus, sed lætitiæ. Quando autem sancti Patres eas interdum valde reprehendunt, de turpium, & de earum abusu loquuntur. Caiet. v. Choreæ. Filliuc. tract. 30. n. 23.

Scribentes & proferentes comædias turpes seu libros, aut picturas ad libidinem incitantes mortaliter delinquant. Quia proximi sunt ruina, cum moraliter cerum sit, multos inde ad peccatum excitandos. Similiter Magistatus, qui permittunt turpes comædias recitari mortaliter delinquant. Posse tamen aliquando excusari crediderim, si ad maius malum impediendum non puniant, & solummodo tolerant. Sed dubito an maius adsit incommodum quod tanto valeat animorum mortali excusare. Filliuc. tract. 30. num. 211. Diana p. 5. ar. 13. resol. 82.

Cum persona soluta permittit se ab alia tangi, eo quidem tactu, qui vulgo censetur pudicus, ut prehensio, contractio manuum, amplexus, & oscula iuxta morem patriæ: non peccat, nisi ei constet prauo fieri affectu: cui minime cooperari licet. Scio docere Filliucium, etiam sic admitti posse, ne tangens infametur. Porro admittens tactus impudicos (ut obscenarum partium, & mamillarum) vel oscula furtiua, ac morosa, vel indecentia, peccat lethaliter. Quia prauus præsumitur affectus. Filliuc. tract. 30. num. 196. & alij.

Coniugibus tactus, oscula, aspectus, amplexus licent, si ad copulam coniugalem referantur. Quia ad hanc licitum est eis se excitare. Alio autem fine, verbi gratia, voluptatis causa si fiant, venialia sunt piacula solum. Quia matrimonium huiusmodi coonestat actiones: ac

ELSCOBAT
Theol. Mor.
Tom. III. IV
E. IV.

Secl. I. De Precept. 6. & 9. Recep. Sent. 309.

ac defectus debiti finis mortalis non est, nisi cum periculo gerantur, quæ cum iis sit illicita, eo casu erunt lethales regulariter. Sanchez lib. 9. de matrim. d. 46. num. 7. Filliuc. tract. 30. num. 357.

76 Sponsis denique tactus impudici non licet: pudici verò in partibus honestis liciti sunt, si ex iis tantum sensitiuum intendunt delectationem, secus si veneream: nec adit prauis consensibus, aut pollutionis periculum. Sanchez lib. 9. de matrim. d. 46. num. 50. Bulemba. lib. 3. tr. 4. cap. 2. dub. 2. citans Bonacinam.

CAPVT X.

De Concubinato.

77 Quid concubinatorius

CONCUBINATVS est frequens, & consuetudine fornicatio cum eadem persona. Vnde ad concubinatum non sufficit vnus, vel alter fornicationis actus, sed requiritur consuetudo, quo aliqui quodammodo ita cohabitent, ac si essent simul coniugati: ideo fornicarius proprie est, qui soluta abutitur: concubina verò, quæ abutitur quocumque modo vxorio, id est, quoad vsum veneris illegitimæ habetur. Vnde de mente iuris non dicitur concubina nisi habeatur per modum vxoris. Tolet lib. 5. cap. 10. num. 12. Filliuc. tract. 30. num. 35. Syluest. verb. Concubinarium num. 1. Azor. tom. 3. lib. 3. cap. 5.

78 Concubinitus est graue peccatum, admodum periculosum. Quia homo non solum peccat, sed manet in statu peccati, & in continuo proposito saltem virtuali delinquendi. Vnde huiusmodi concubinarij poenitentes regulariter non sunt absolendi priusquam concubinam dimittant, cum proposito non relinquenti, etiam si vergeat mortis periculum. Quando enim persistunt in proxima peccandi occasione non censetur sufficientem dolorem propositumque vitandi peccatum in futurum, habere. Attamen quando sine graui infamia, vel scandalo, vel alio graui incommodo concubina non potest dimitti, tunc difficultas hæc efficitur occasio non voluntaria, & potest exhiberi absolutio. Verum magna prudentia in Confessario opus erit circa cautelam procurandam, & vim difficultatis agnoscendam, ne absolutio indigno impendatur. Nauar. sum. cap. 16. num. 20. Sayr. in Clauis lib. 8. cap. 2. n. 9. Tolet. lib. 5. cap. 10. num. 12. Bonacin. de matr. qu. 4. punct. 14. num. 12. Sylui. 2. qu. 154 art. 2. Reginald. lib. 5. num. 63. Diana part. 5. tract. 14. resol. 107. & 108.

79 At si concubinarium non sit, & a populo esse credatur, non debet absolui, donec scandalum tollatur, & enulgetur, ipsum huius reum non esse delicti. Imò hoc in casu esset femina domo pellenda, quamvis scandalum solum sit vnius, vel alterius personæ, cum vnique Deus mandauerit de proximo. Id autem intelligo, si absque incommodo eici possit. Syluest. verb. Concubinarium, qu. 2. Santi. in select. d. 10. num. 5. Lopez part. 1. Instruct. cap. 78.

Tridentinum grauius concubinatus vitium

in laicis reprehendit, & acriter præcipit puniri sess. 24. cap. 8. Non autem tollit Concilium poenas à iure communi, vel Synodalibus statutis contra concubinos inflictas, nec alium modum procedendi contra eos, nisi elicit Ordinarius eos excommunicare, quia tunc Concilij seruanda est forma. Vnde Episcopus potest in prima admonitione pecuniaria poenâ concubinarium punire; quia tunc trina monitio necessaria est inter concubinos, quando contra eos vult excommunicationis ferri sententiam non autem si poenis pecuniariis, vel aliis puniri intendat in quo casu solus monitus, de qua Concilium loquitur, non requiritur. Barbosa in collect. tom. 1. lib. 1. tit. 35. cap. 1. n. 3. & 4.

Concubinitus laicorum crimen ad solos 81 Iudices Ecclesiasticos pertinet puniendum. Ad solos Ecclesiasticos Quia concubinitus legibus civilibus non vindicatur iuxta receptiorem sententiam, & ita fert consuetudo optima planè legum interpretum. Iudices enim seculares regulariter hoc crimen non puniunt, nisi quatenus requiritur ab Ecclesiasticis suum brachium impetunt. Scio non deesse, qui arbitrentur, hoc delictum mixti esse fori. Iul. Clar. in pract. crim. qu. 37. num. 1. Diana part. 1. tract. 2. resol. 87. & part. 5. tract. 1. resol. 10.

Clerici concubinarij erant antiquo iure 82 ipso facto suspensi; sed hoc ius per Tridentinum est abrogatum: vnde non sunt iam suspensi, sed ab Ordinariis suspendendi. Lege Concilium sess. 25. cap. 14. Nauar. 13. consil. de si sed suspensio cohabit. Cleric. & mulier. consil. Sayr. in Clauis, dendi. lib. 7. cap. 2. n. 14. Petr. Ledcl. sum. tract. 27. c. 8.

Concubina, secluso periculo noui consensus carnalis, aut defectus doloris, in rigore loquendo potest cum Confessario concubinario confiteri. Quia aliquando potest esse expe- diens, ne femina apud alium Confessarium infamaretur, aut quia vult citius à periculo liberari, vel quia hic aptius potest illius scrutari conscientiam. Textus enim cap. Non debet Episcopus 10. qu. 1. solum præcipit, confessarium non debere committere cum femina, cuius confessionem audiat: non verò è conuerso, ut non eius confessionem exaudiat, tantius in select. d. 11. num. 16. Suar. de poenit. d. 27. sect. 4. num. 19. Filliuc. tract. 7. num. 246. Scio meum Fagundez part. 2. lib. 4. cap. 1. numer. 35. asseruisse esse mortale, si confessorius audiat suæ concubinæ, aut alterius femina, qua cum aliquando rem habuerit, confessionem. Sed tanti viri venia alius est sensus præfati textus, qui quidem à Bonifacio VIII. est renocatus, teste Sancto citato, & Vgolino de offic. ac potest. Episc. p. 1. cap. 15. §. 8. num. 9.

CAPVT XI.

De Virginitate.

TRACTATIO circa stuprum (de quo superius) planior fiat, nonnulla de Virginitate attexam. Virginitas à quæ re- virore dicta putatur; quia à con- illam, & ad- cupiscentiæ adustione immunita- notat castita- tem donotat. Dupliciter accipitur. Primò, pro signaculo;

signaculi Virginis integritate libidinosa contagionis experte; & sic non est virtus, sed quid nautile, quo cum quæ exoritur. Secundò, pro voluntate, ac proposito. Alius integritatis servanda, vel perpetuo, vel saltem usque ad coniugij tempus: & hoc modo est virtus. Quia posse inquinari, & non esse inquinatum, honestum quiddam est, commendatione dignum. Hinc ad Virginitatem, ut statum castitatis denotat, duo requiruntur: ex parte scilicet corporis non esse voluntarie pollutum, ex parte verò animi propositum ita se servandi nisi matrimonio colligetur. At virtus Virginitatis tale propositum prorsus excludit. Quia neque in re, neque in affectu cum violatione stare potest. D. Thom. 2. 2. quæst. 152. Sylvest. 2. 2. b. Virginitas. Filzuc. tract. 30. cap. 1. quæst. 6. Lessi. libr. 4. cap. 2. dub. 1. 4. num. 96. Azor. tom. 3. libr. 3. cap. 2. Layman. lib. 3. sect. 4. num. 8.

86 Fide tenendum contra hæreticos statum Virginitatis coniugali statui esse preferendum non solum huius vitæ commoditate, sed etiam propter spirituales fructus, & vberius apud Deum meritum. Quia per Virginitatem melius homo à voluptatibus carnis auocatur, & facilius ad orandum redditur, maxime si se Numini consecrerit. Trident. sess. 24. can. 10. Lessi. lib. 4. cap. 2. dub. 15.

86 Virginitas proinde dicitur statum sceminae quatuor modis amittitur. Primò, per voluntariam admissionem viri habentis cum ea copulam, siue sit in matrimonio, siue extra. Secundò, per involuntariam copulam, ut cum scemina vi opprimatur; verè enim fractum est claustrum Virginalis signaculum, quod nihil aliud est, attestantibus peritissimis Medicis, quam quædam complicatio partium ipsius orificij valis scemine, quæ per viri accessum dilatur. Tertiò, per voluntariam, siue involuntariam admissionem instrumenti virilis torpiditatem aliquam exercentis, etiamsi seminatio non sequatur, modò talis sit, ut pollutionem in natura sana posset excitare, quamvis per accidens non excitet ob debilitatem, aut morbum. Quartò, tam per sodomiam in scemina, quam in viro, siue facta, vel admissa sit absque seminatione amittitur irrecuperabiliter Virginitas: quamvis Caietanus citandus, per sodomiam passivam censeat non amitti, multoque minus per alias turpitudines in aliis corporis partibus exercitas. Quia verè claustrum Virginalis integrum manet: & hoc receptius. Porro in viro non est huiusmodi Virginitas secundum statum; quia non est in eo Virginalis claustrum. Caiet. 2. 2. quæst. 152. artic. 1. Lessi. libr. 4. capite 2. dub. 16. Filliuc. tractat. 30. numero 24.

87 Virtus Virginitatis recuperabiliter amittitur omnibus illis modis, quibus amittitur castitas. Quia re ipsa ab hac non distinguitur. Unde etiam desideris turpibus, & morosa delectatione perditur. Item nubendi voluntate. Et per quemlibet actum turpem actiue, vel passivè exercitum citra seminationem, modò sit voluntarius; nam si involuntarius sit, etiamsi claustrum Virginalis violetur, non amittitur Virginitas, ut virtus est; licet enim corrupta naturaliter virgo non sit, moraliter tamen, seu in genere moris virgo censetur. Hinc si mulier fomno consopita, aut vino obruta à quopiam

viro cognoscatur, Virginitatem, ut virtus est, non amittit, si eo consilio cubitum non discessit, aut vino sibi mentem eripuit. Si quis prius ad quietem tendat alicuius obseceni flagitij cupiditate animum maculavit, atque in somno pollutus est, non desinere Virginem esse Abulensis ad cap. 2. Mat. qu. 7. 4. multis rationibus ostendit. Idemque docet, si quis vigilans nocturnam exoptat pollutionem, quam dormiens patitur qu. 7. 5. D. Thom. 2. 2. quæst. 152. artic. 1. Valent. ibi. d. 9. qu. 1. punct. 1. Lessi. lib. 4. cap. 2. num. 112.

88 Virginitatis virtus irrecuperabiliter à scemina amittitur quoties voluntarie copulam cum viro habet, aut polluitur: si autem haberet copulam cum puero impubere, & ipsa quoque impubes esset, nec malitia præveniret ætatem, non violaretur Virginitas, sed esset solummodo contactus turpis gravior aliis, qui corporis non tollit integritatem. In viro autem nisi adsit voluntarie pollutio quomodocumque procurata, non tollitur irrecuperabiliter Virginitas. Graf. libr. 2. cap. 88. numer. 7. Filliuc. tractat. 30. numer. 24. Lessi. lib. 4. cap. 2. num. 117. & 119.

CAPVT XII.

De Desideriis, ac morosis Delectationibus.

89 **D**E Desiderio intelligitur voluntas, intentio, vel efficax rei malæ propositum; per delectationem verò simplex amor, & complacentia obiecti cogitati fruendo eius dulcedine absque executionis desiderio: solèque dici *morosa*, non à mora temporis, cum momento perfici valeat; sed quod voluntas post plenam rationis aduertentiam ei immoretur. Omnes sic.

90 Desiderium absolutum siue cogitatio cum voluntate consentiente absolute in peccatum aliquando perpetrandum, aut in perpetrato complacente, habet eandem speciem, ac malitiam peccati mortalem, vel venialem, quam habet actus exterior, in quem fertur. Quia actus interior fert suam bonitatem, vel malitiam ab actu externo tanquam obiecto. Est communis.

91 Desiderium cum consensu conditionato, quo quis aliquid concupiscit sub tali conditione, quæ omnem malitiam obiecti auferat, non est peccatum, si tem mortale: verbi gratia, vellem hac vel illa scemina frui, si à Deo mihi permetteretur, vel si peccatum non esset. Valent. 2. 2. d. 6. qu. 4. punct. 4. Salas 1. 2. tract. 13. d. 16. sect. 27. Si autem conditio malitiam non auferat, est peccatum: verbi gratia, si cogitem: si non esset infernus, mœcharer: si non essem Religiosus, illicitis me implicarem voluptatibus. Bonac. de matrim. qu. 4. punct. 8. num. 9. Ratio est, quia etsi consensus conditionatus nihil ponat in rerum natura ex parte obiecti voluit in voluntate tamen ponit affectum illud perpetrandi delictum, præcisâ conditione non auferente.

ELSCOBAT

Theol. Mor.

Tom. III. IV

E. IV.

Secl. I. De Precept. 6. & 9. Recep. Sent. 311

aufere malitiam: unde talis erit culpa, qualis esset, illud amare absque conditione. Sanch. l. 1. sum. c. 2. Laym. l. 1. trall. 3. c. 6. n. 10. Id autem, quod de illo desiderio conditionali, *illa femina frueretur, si a Deo mihi permitteretur, vel si peccatum non esset*, dixi, intelligendum esse, si desiderium efficaciter ad id obiectum non feratur, sed tantum sit significatio propensionis naturalis in illum obiectum. Sanch. l. 1. sum. cap. 2. n. 25. Laym. l. 1. cap. 6. n. 11. Cardin. de Lugo d. 16. num. 376.

⁹² Gaudere, ac delectari de opere malo sub conditione, *scilicet* in desiderio efficaci illicito, quando conditio est possibilis: et si, possit excusari à peccato iuxta quorundam Doctorem placitum, si fiat tantum secundum appetitum rationalem, seu voluntatem (secluso omni alio consensu illiciti periculo, ac turpis motus, qui tamen quia communiter, & connaturaliter sequitur, vix tutum videtur in praxi,) non potest tamen excusari, si sit delectatio voluntaria appetitus sensitivi, quæ propriè delectatio dicitur, sique communiter cum aliqua corporis delectatione. Ratio discriminis est, quia voluntas potest ferri in obiectum abstractum à malitia, cum sequatur intellectum, cuius est abstrahere: appetitus verò, quia sequitur imaginationem, non fertur in obiectum sub aliqua certa conditione status, vel temporis apprehensum; sed ut est in se: idcirco talis delectatio est de obiecto absolute malo. Bonac. de matrim. qu. 4. pun. 8. Layman. l. 1. cap. 2. numer. 25.

⁹³ Porro delectatio morosa, si terminetur ad cogitatum opus malum secundum se, est peccatum mortale, vel veniale, prout ipsum opus mortale, vel veniale est. D. Tho. 1. 2. q. 78. art. 8. & omnes communiter. Dixi secundum se, quia si delectatio sit tantum de ipsa cogitatione, non autem de opere, non est peccatum. Quia sicut cogitatio verbi gratià, de rebus obscenis in ordine ad doctorem, vel concionem, &c. bona est: cogitatio autem de istis rebus ex curiositate, est mala venialiter: ita consequenter cogitatio de tali delectatione, tanquam obiecto, non est mala, sed quandoque bona, quandoque venialiter mala. Similiter nec peccatum erit, si delectatio versetur circa modum male operandi, non circa ipsum opus malum: quomodo sine peccato nos delectant fabulæ, comediæ turpium amorum, non secundum se, sed secundum artificiosum, ac industrium modum. Layman. lib. 1. tom. 3. cap. 6. num. 2. & alij.

⁹⁴ Unde licitum est gaudere, ac delectari morose de effectu bono, secuto ex opere malo. Quia tunc delectatio non est de obiecto malo. Si talis effectus secutus sit ex opere secundum se quidem malo, hic tamen, & nunc culpa vacante, ut verbi gratià, quia factum est in somno, amentia, ebrietate, inculpabili ignorantia: tunc etiam de ipso actu licet aliquando delectari, non quidem secundum se, sed ut est causa tali boni effectus: verbi gratià, de solutione naturæ in somno facta. Quia obiectum huiusmodi delectationis non est malum. Bonac. de matr. d. 4. pun. 8. n. 8. Lessi. l. 4. c. 3. n. 105. & 106. Valq. 1. 2. d. 105. c. 2. Sanch. l. 1. sum. c. 2. num. 18. Card. de Lugo de penit. d. 16. num. 389. Imò adiciunt, licere aliquando desiderare (affectu simplici, & inefficaci desiderio) ut tale quid fiat sine culpa: verbi gratià, ut in somno naturæ solutio eveniat ob finem bonum: dummodo desiderium tam intentum non sit, ut tale quid probabiliter causet: nec sit periculum consentiendi in huiusmodi voluptatem. Quia obiectum desiderij huius, aut gaudij malum non est. Lessi. ubi sup. Bonacin. imbi.

Peccatum mortale non est, si coniuges delectentur appetitu tantum rationali de actu coniugij præterito, futuro, vel possibili, respectu partis præsentis, vel absentis. Item si sponsum desideret copulam futuram, aut de ea delectetur: vel vidua de præterita. Quia hi actus coniugij actus habent obiectum licitum. Dixi appetitu rationali: Quia si sponsum, aut vidua voluntarie consentiat in delectationem sensitivam, & carnalem, (quæ recordatione copulæ futuræ, aut præteritæ naturaliter oritur,) mortaliter delinquit. Lessi. Bonac. Palas, Tanner. Diana citati à Busemb. l. 5. c. 1. art. 2. n. 3. Quia verò ad supradictam voluntatis oblectationem sensitivam, & carnalem, ut plurimum, imò etiam consensus in fornicationem periculum consequitur: oblectatio illa voluntatis in praxi vix locum habet saltem in sponso, & vidua: inter coniuges verò, modo periculum pollutionis absit, etiam sensitiva, ac venerea delectatio mortale non est. Quia status matrimonij excusat hæc, uti etiam tactus impudicos solius voluptatis causa institutos. Et quia hæc tendunt per se ad opus coniugale, licet per accidens opus non exerceatur. Bonacin. de matrim. qu. 4. Sanch. Lessi. Diana, quos Busemb. lib. 5. cap. 1. art. 2. num. 3. sequitur.

⁹⁵ Qui delectationem morosam, aut desiderium mortale constituit, debet operis addere circumstantias: an de coniugata, moniali, consanguinea. Quod limitari, si delectatio feratur in obiectum apprehensum secundum totam suam malitiam, non autem si tantum secundum partem: verbi gratià, si in feminam apprehensam, ut non suam, non tamen ut alteri nuptam, vel ut monialem. Tunc enim probabile est, delectationes tales ad simplicis fornicationis speciem reduci. Sa v. Luxuria. Salas 1. 2. to. 2. tr. 13. d. 16. sect. 6. nu. 59. Lege Card. de Lugo de penit. d. 16. num. 363. Aliud est de ipso opere externo, quod semper fertur in obiectum secundum totam suam malitiam: aut etiam de desiderio efficaci, quod fertur in opus externum secundum se, & ut est à parte rei: ac proinde est eiusdem cum illo speciei, idcircoque semper eius circumstantiæ sunt aperiendæ.

⁹⁶ Si quis sine causa, ac necessitate exerceat actionem ex qua intelligit delectationem carnalem naturaliter orituram (verbi gratià, ex curiositate legit, vel audit turpia) tamen sine directa intentione, & sine consensu periculo, venialiter peccat; si verò iustam causam habeat, nec venialiter delinquit. Busemb. ex Lessi. & aliis.

⁹⁷ Qui legit, audit turpia sine directa intentione, &c. venialiter peccat.